

internationale situationniste

anarhija/ blok 45
PORODIČNA BIBLIOTEKA

Situacionistička internacionala
UPUTSTVO ZA ORUŽANI USTANAK
1961.

„Instructions pour une prise d'armes“, *Internationale situationniste*
6, Paris, août 1961. Časopis *Gradac* (Čačak) br. 164-165-166,
Situacionistička internacionala, izbor tekstova, 2008, str. 121–122.

Preveo: Miodrag Marković, 2008.
Korekcije i uvod: AG, 2008, 2018.

<http://anarhija-blok45.net>
aleksa.golijanin@gmail.com

ZAJEDNIČKA ARHIVA
<http://anarhisticka-biblioteka.net>

uputstvo za oružani ustanak

Internationale situationniste, n° 6, 1961.

NOTES EDITORIALES

● INSTRUCTIONS POUR UNE PRISE D'ARMES

S'il y a quelque chose de dérisoire à parler de révolution, c'est évidemment parce que le mouvement révolutionnaire organisé a disparu depuis longtemps des pays modernes, où sont précisément concentrées les possibilités d'une transformation décisive de la société. Mais *tout le reste* est bien plus dérisoire encore, puisqu'il s'agit de l'existant, et des diverses formes de son acceptation. Le terme « révolutionnaire » est désamorcé jusqu'à désigner, comme publicité, les moindres changements dans le détail de la production sans cesse modifiée des marchandises, parce que nulle part ne sont plus exprimées les possibilités d'un changement central *désirable*. Le projet révolutionnaire, de nos jours, comparait en accusé devant l'histoire : on lui reproche d'avoir échoué, d'avoir apporté une aliénation nouvelle. Ceci revient à constater que la société dominante a su se défendre, à tous les niveaux de la réalité, beaucoup mieux que dans la prévision des révolutionnaires. Non qu'elle est devenue plus acceptable. La révolution est à réinventer, voilà tout.

Ceci pose un ensemble de problèmes qui devront être dominés théoriquement et pratiquement dans les prochaines années. On peut signaler sommairement quelques points sur lesquels il est urgent de s'entendre.

De la tendance à un regroupement qui se manifeste cette année dans diverses minorités du mouvement ouvrier en Europe, on ne peut retenir que le courant le plus radical, qui se groupe actuellement d'abord

sur le mot d'ordre des Conseils de Travailleurs. Et il ne faut pas perdre de vue que des éléments simplement confusionnistes cherchent à se placer dans cette confrontation (voir l'accord récemment passé entre des revues philosophico-sociologiques « de gauche », de différents pays).

Les groupes qui cherchent à créer une organisation révolutionnaire d'un type nouveau rencontrent leur plus grande difficulté dans la tâche d'établir de nouveaux rapports humains à l'intérieur d'une telle organisation. Il est sûr que la pression omniprésente de la société s'exerce contre cet essai. Mais, faute d'y parvenir par des méthodes qui sont à expérimenter, on ne peut sortir de la politique spécialisée. La revendication d'une participation de tous retombe d'une nécessité sine qua non pour la gestion d'une organisation, et ultérieurement d'une société, réellement nouvelles, au rang d'un souhait abstrait et moralisateur. Les militants, s'ils ne sont plus les simples exécutants des décisions des maîtres de l'appareil, risquent d'être encore réduits au rôle de spectateurs de ceux d'entre eux qui sont les plus qualifiés dans la politique conçue comme une spécialisation; et par là, reconstituent le rapport de passivité du vieux monde.

La participation et la créativité des gens dépendent d'un projet collectif qui concerne explicitement tous les aspects du vécu. C'est aussi le seul chemin pour « colérer le peuple » en faisant apparaître le terrible contraste entre des constructions possibles de la vie et sa misère pré-

3

Prva stranica teksta iz SI br. 6. Na koricama: Hal Foster, *Prince Valiant*, vol. 1, 1937–1938. Nekoliko tabli stripa koje se pojavljuju i u filmu *In girum imus nocte et consumimur igni* (Guy Debord, 1978).

Uvodna napomena ili UPUTSTVO ZA REVOLUCIJU SVAKODNEVNOG ŽIVOTA

Naslov teksta je doslovno preuzet od Ogista Blankija, iz njegovog „Uputstva“ iz 1868. Blanki je u njemu razmatrao isključivo vojne aspekte oružanog ustanka, u gradskom kontekstu, od organizacije trupa do izgradnje i odbrane barikada, naglašavajući da se tu ne bavi „političkim i društvenim pitanjima“, osim što je dodao da se „podrazumeva“ da se „revolucija mora sprovesti u ime rada protiv tiranije kapitala“ i da bi „obnovila društvo na temelju pravde“¹.

Situacionisti, međutim, predlažu temeljno preispitivanje samog pojma revolucije i još jednom pokušavaju da, ako ne tako detaljno, onda ništa manje eksplicitno nego Blanki svoja razmatranja o izboru oružja ili kvalitetu kaldrme za ulične barikade, približe svoju ideju o „revoluciji svakodnevnog života“ – ili o „revolucionarnom stvaranju života“, kako još kažu u ovom tekstu.

To nije nešto manje već nešto mnogo više od onoga čemu su težili stari revolucionari – kao i svi oni koji danas maniristički ponavljaju njihove postupke i način razmišljanja. Cilj revolucije – ako ostajemo pri tom izrazu, kojem tako možda samo vraćamo neophodni naboj, i ako odmah možemo da isprobamo još neke formulacije – ujedno je i njen aktuelni sadržaj, a ne neka udaljena tačka: to nije „revolucionarno osvajanje vlasti“ (*Društvo spektakla*, teza 86), niti neka buduća društvena „harmonija“ (u ovom tekstu), odnosno, neko uzorno racionalizovano

¹ Auguste Blanqui. *Instructions pour une prise d'armes. L'Éternité par les astres, hypothèse astronomique et autres textes* (1868–1869), Société encyclopédique française, Editions de la Tête de Feuilles, 1972; Sens & Tonka, Paris, 2000. Prevedeno u odlomku, kao „Instrukcija za oružani ustanak“, u Auguste Blanqui, *Kritika društva i ostali radovi*, priredio Mile Joka, Školska knjiga, Zagreb, 1979, str. 105–112. Fr., <https://www.marxists.org/francais/blanqui/1866/instructions.htm>; eng. (bolji prevod), <https://blanqui.kingston.ac.uk/texts/instructions-for-an-armed-uprising-1868/>

društveno uređenje, već odbacivanje samog okvira vlasti (kao glavne poluge Velike promene), u našem svakodnevnom razmišljanju i ponašanju, i osvajanje prostora za autonomnu izgradnju života, iskustva, odnosa, kao i novih materijalnih oslonaca tako shvaćenog života. Cilj je novi prostor, nova širina, za ličnu i komunalnu autonomiju i samoodređenje, a ne neki novi uniformni *poredak*, zacrtan unapred; prostor za nove ljudske *aktivnosti*, a ne neko strogo utvrđeno *stanje*; ne planovi i „rešenja“ već uslovi za *rešavanje* stvari i samostalno određivanje ciljeva. Naglasak je na dinamici, kretanju, otvorenosti za razne ishode, lične i kulturne, a ne samo za jedan, koji nameće sadašnja, sada već milenijumska, organizacija-predstava života. To je, najzad, poziv na безусловnu obnovu samog ljudskog iskustva, ovdje i sada, nezavisno od svih istorijskih ishoda i perspektiva ili od stanja „sveta“ ili onog u glavama „drugih“. Šta uostalom raditi, kako živeti, čak i ako u principu (ovde samo retorički) pristajemo na Veliko čekanje: da se „mase osveste“, da se „steknu neophodni materijalni uslovi“, da Istorija obavi svoje?

Reč je o gordijevski prostom, ali tako temeljnom izokretanju perspektive da to ni situacionisti nikada nisu uspjeli da artikulišu potpuno nedvosmisleno, bez povremenog oslanjanja na neke stare pojmove i očekivanja, što se oseća i u ovom tekstu. (Kao i na drugim mestima: retorički uzmaci na „aktivističke“ pozicije – koje su u svojoj permanentnoj avanturi stalno odbacivali i još pravili sprdnju od njih – uopštene projekcije o mogućoj „organizaciji društva“, s obzirom na raspoložive tehnologije i druga sredstva, itd.) Ali ako ne potpuno, uradili su to *dovoljno* dobro. Ipak, ta središnja ideja celog njihovog pokušaja ostala je skoro potpuno zanemarena. Iz generacije u generaciju, „aktivisti“ su nastavili da – sve neubedljivije, kako su se udaljavali od uslova i motivacije svojih uzora – ponavljaju stare političke mantre. „Revolucija svakodnevnog života“, ako se uopšte i razmatrala kao predlog, ostala je samo lepa poetska zamisao; zna se kako se stvari menjaju „realno“. Put Promene, po tom uvreženom shvatanju, vodi samo kroz vlast ili kroz pritiske na vlast, kroz neki oblik komunikacije s tom obaveznom instancom ili direktno učešće u njoj – ili kroz neki odlučujući društveni obračun. Takva očekivanja, naravno, obezbeđuju samo kontinuitet odnosa moći, uz stalne i nikad zadovoljavajuće promene određenih propozicija – i isto tako

kontinuiranu degradaciju potencijala za ličnu i komunalnu autonomiju. Koliko god neke situacije bile hitne, neki protesti nužni, neka iskustva zajedničkog otpora ili samoodbrane važna, ostaje ključni nedostatak, čak i kada se u nekim od tih bitaka ili samo pogađanja „pobeđuje“ (veće plate, odbrana radnih mesta ili nekih lokalnih resursa, bolji društveni servisi, itd.): ne nastaje ništa novo; novo biće, novi odnosi, novi oblici života, saradnje, ali i sukoba (svi putevi su blokirani), samo duž nekih drugih linija. Nema sadržaja, nove ljudske supstance, na osnovu koje bi se, na neki autonoman način, mogle razviti nove forme, stvoriti nova situacija. Ionako redukovano polje ljudskog iskustva dodatno se redukuje na svega nekoliko specijalizacija, odnosno uloga, u ovom slučaju, na ulogu „društvenog“ ili „revolucionarnog aktiviste“ – političkog robota, člana Vojske spasa – kod koje je ta redukcija ujedno i najveća. Opšti konformistički ishod takvog delovanja – uvek isti protesti i zahtevi nezadovoljnih, ali suštinski *lojalnih* korisnika – ne bi trebalo da nas iznenađuju.

Ta večita porodična drama ima i druge aspekte. Ali to nas ovde više ne zanima. Tu perspektivu treba odmah odbaciti i otvoriti se za sve konsekvence nove orijentacije. Drugačije iskustvo počinje odmah. „Princ Valijant kreće u svoju opasnu misiju, sam...“ (Debor, *In girum*, 1978, ovde na koricama bukleta). To je polazna tačka: napuštanje svih lažnih i otuđenih kolektiviteta i bacanje naglavačke u ličnu avanturu – na putu ka drugima (koje možda nećemo sresti), ka novom, smislenijem, bogatijem iskustvu (koje će vas samo još više otuđiti od okruženja u kojem ste se formirali), ka novim susretima i saradnjama, možda i ka trajnijim zajednicama (možete ostati i sami ili nasukani na nekim sasvim drugim obalama), ali sigurno ne na putu u „solipsizam“ ili liberalni „individualizam“. I eto nove političke činjenice, tog famoznog „revolucionarnog činioca“ za kojim se toliko tragalo: bića koje od cele ove kulture („materijalne zajednice kapitala“, rekao bi Kamat) više ne očekuje *ništa* i koje svoju aktivnost više ne uslovljava bilo čime, čak ni „šansama“ za neku širu promenu. Ta безусловna lična pozicija je klica svega. Pogled seže dalje, menja se cela mapa ljudskih prioriteta, sve opet dolazi u pitanje, iz novog ugla. Kroz nove debate i pokušaje treba videti šta to *sve* konkretno znači.

sente. Sans la critique de la vie quotidienne, l'organisation révolutionnaire est un milieu séparé, aussi conventionnel, et finalement passif, que ces villages de vacances qui sont le terrain spécialisé des loisirs modernes. Des sociologues, comme Henri Raymond étudiant Palino, ont mis en évidence le mécanisme du spectacle qui y recrée, sur le mode du jeu, les rapports de la société globale. Mais ils se sont naïvement félicités de la « multiplicité des contacts humains » par exemple, sans reconnaître que l'augmentation simplement quantitative de ces contacts les laissait aussi plats et inauthentiques que partout ailleurs. Même dans le groupe révolutionnaire le plus anti-hiérarchique et libertaire, la communication entre les gens n'est aucunement

assurée par leur programme politique commun. Les sociologues sont normalement partisans d'un réformisme de la vie quotidienne; d'en organiser la compensation dans le temps des vacances. Mais le projet révolutionnaire ne peut accepter l'idée classique du jeu limité dans l'espace, dans le temps, et dans la profondeur qualitative. Le jeu révolutionnaire, la création de la vie,

s'oppose à tous les souvenirs de jeux passés. Les villages de vacances du « Club Méditerranée », pour prendre le contre-pied du genre de vie mené pendant quarante-neuf semaines de travail, s'appuient sur une idéologie polynésienne de pacotille, un peu comme la Révolution française s'est produite sous le déguisement de la Rome républicaine, ou comme des révolutionnaires d'aujourd'hui se voient d'abord eux-mêmes, se définissent, en ce qu'ils tiennent le rôle du militant, de style bolchevik ou autre. Et la révolution de la vie quotidienne ne saurait tirer sa poésie du passé, mais seulement du futur.

Précisément, dans la critique de l'idée marxiste d'*extension du temps de loisir*, il y a naturellement une juste correction apportée par l'expérience des loisirs vides du capitalisme moderne : il est vrai que la pleine liberté du temps nécessite d'abord la transformation du travail, et l'appropriation de ce travail dans des buts et des conditions en tout différents du travail forcé existant jusqu'ici (cf. l'action des groupes qui publient en France *Socialisme ou Barbarie*, en Angleterre *Solidarity for the Workers Power*, en Belgique *Alternative*). Mais, à partir de cela, ceux qui mettent tout l'accent sur la nécessité de changer le travail lui-même, de le rationaliser, d'y intéresser les gens, prennent le risque, en négligeant l'idée du contenu libre de la vie (disons, d'un pouvoir créatif équipé matériellement qu'il s'agit de développer au-delà du temps de travail classique — lui-même modifié — aussi bien qu'au delà du temps de repos et distraction) de couvrir en fait une harmonisation de la production actuelle, un plus grand rendement; sans que soit mis en question le vécu même de la production, la nécessité de cette vie, au niveau de contestation le plus élémentaire. La construction libre de tout l'espace-temps de la vie individuelle est une revendication qu'il faudra défendre contre toutes sortes de rêves d'harmonie des candidats managers du prochain aménagement social.

Les différents moments de l'activité situationniste jusqu'ici ne peuvent être compris que dans la perspective d'une apparition nouvelle de la révolution, non seulement

Uputstvo za oružani ustanak

Ako je danas apsurdno pričati o revoluciji, to je očigledno zato što je organizovani revolucionarni pokret odavno nestao iz modernih zemalja, u kojima je skoncentrisano i najviše mogućnosti za odlučujući društveni preobražaj. Ali *sve ostale alternative* su još apsurdnije, zato što podrazumevaju prihvatanje postojećeg stanja, na ovaj ili onaj način. Ako je izraz „revolucionarno“ danas lišen unutrašnjeg naboja, do te mere da se koristi u reklamnoj industriji pri opisivanju najmanjih izmena u procesu proizvodnje robe, onda razlog treba tražiti u činjenici da više niko ne ukazuje na mogućnost neke suštinski *poželjne* promene. Revolucionarni projekat se danas našao pred sudom istorije: optužen je zbog neuspeha, zato što je stvorio nov oblik otuđenja. To se svodi na konstataciju da se vladajuće društvo pokazalo sposobnim da se na svim nivoima stvarnosti odbrani daleko uspešnije nego što su to revolucionari očekivali. Ali, to ne znači da je postalo prihvatljivije. Stvar je samo u tome da revoluciju treba ponovo izmisliti.

To nas suočava sa određenim problemima, za koje bi narednih godina trebalo ponuditi teorijska i praktična rešenja. U sažetom obliku možemo pomenuti teme kojima bi se što hitnije trebalo pozabaviti.

Među tendencijama ka ponovnom udruživanju, koje se ovih godina ispoljavaju u raznim manjinskim frakcijama evropskog radničkog pokreta, trebalo bi izdvojiti i podržati samo one najradikalnije: one koje polaze od programa radničkih saveta. Ne sme se gubiti iz vida da neki elementi skloni izazivanju pometnje nastoje da se umešaju u raspravu o ovim pitanjima (videti, na primer, nedavno postignut dogovor između „levičarskih“ filozofsko-socioloških časopisa raznih zemalja).

Grupe koje teže stvaranju revolucionarne organizacije novog tipa, nailaze na velike teškoće kada unutar takvih organizacija pokušavaju da uspostave novi tip ljudskih odnosa. Nema sumnje da stalni druš-

tveni pritisak ne pogoduje takvim pokušajima. Ali, ukoliko se u tome ne uspe, pomoću još neisprobanih eksperimentalnih metoda, nikada nećemo *iskoračiti iz začaranog kruga specijalizovane politike*. Zahtev za učešćem svih, umesto da bude apsolutna praktična nužnost za jednu zaista novu organizaciju, a potom i za organizaciju društva u celini, svodi se na nivo apstraktnih i moralističkih lepih želja. Iako borci više nisu pûki izvršioci odluka partijskih lidera, ipak se izlažu opasnosti da budu svedeni na nivo posmatrača onih među njima koji se smatraju najkvalifikovanijim za vođenje politike kao specijalizovane delatnosti i da tako reprodukuju isti onaj pasivni odnos koji je bio glavno obeležje starog sveta.

Kreativnost i učešće ljudi mogu se podstaći zajedničkim projektima, koji se eksplicitno bave svim aspektima života. Jedini način da se „mase probude“ jeste da im se ukaže na strahovit raskorak između moguće konstrukcije života i njegovog sadašnjeg siromaštva. Bez kritike svakodnevnog života, revolucionarna organizacija postaje izdvojena sredina, podjednako konvencionalna i, u krajnjoj liniji, podjednako pasivna kao i ona letovališta koja služe kao ambijenti specijalizovani za upražnjavanje moderne dokolice. Sociolozi kao što je Anri Rejmon (Henri Raymond), koji je izučavao slučaj turističkog mesta Palinuro,¹ izneli su na videlo mehanizam spektakla koji tamo, na nivou igre, reprodukuje odnose koji vladaju u društvu u celini. Ali, on je, na primer, naivno pohvalio „mnoštvo mogućnosti za ljudske kontakte“, ne shvatajući da pûko kvantitativno povećanje broja tih kontakata ne doprinosi njihovom kvalitetu već ih ostavlja podjednako površnim i ispraznim kao i ma gde drugde. Čak i unutar revolucionarne grupe koja je u najvećoj meri antihijerarhijska i liberterska, *komunikacija među ljudima nije nužno zagarantovana postojanjem zajedničkog političkog programa*. Sociolozi, naravno, podržavaju reformu svakodnevnog života i kompenzaciju u vidu godišnjih odmora. Ali, revolucionarni projekat ne može da prihvati klasični pojam igre koji

je prostorno, vremenski i kvalitativno ograničen. Revolucionarna igra stvaranja života protivi se svim uspomena na prošle igre. Da bi ponudila neku protivtežu načinu života koji se vodi tokom 49 nedelja rada, turistička sela „Mediterranskog kluba (Club Méditerranée)“ oslanjaju se na polinežanski bofl od ideologije, donekle slično Francuskoj revoluciji, koja se predstavljala kao travestija republikanskog Rima ili kao što današnji revolucionari sebe uglavnom zamišljaju ili predstavljaju u *ulozi aktiviste*, boljševičkog ili nekog drugog tipa. Revolucija svakodnevnog života ne bi smela da svoju poeziju pozajmljuje iz prošlosti, već samo iz budućnosti.

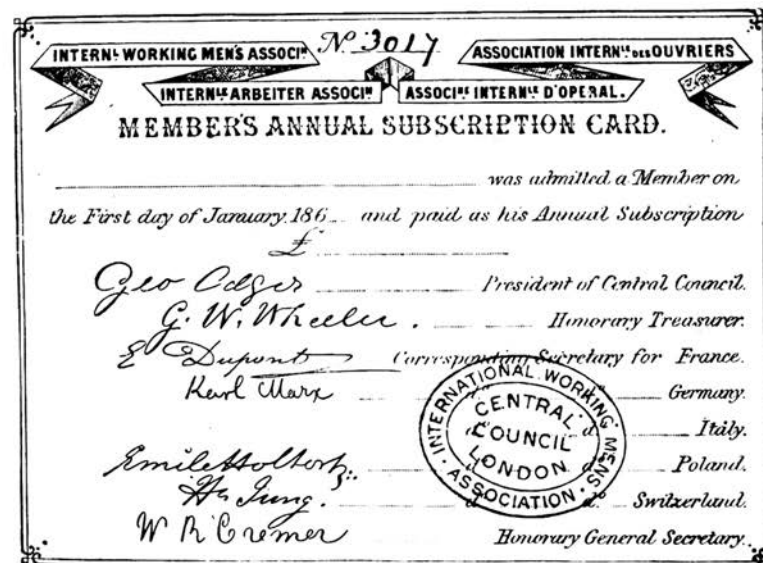
Marksistička teza o „uvećanju slobodnog vremena“ doživela je neke opravdane kritičke korekcije, na osnovu iskustava sa ispraznom dokolicom u modernom kapitalizmu: sada je jasno da je preduslov pune slobode vremena preobražaj rada i njegovo prisvajanje, s ciljevima i u uslovima koji se po svemu razlikuju od onih koji određuju današnji prinudni rad (uporediti sa stavovima grupa koje objavljuju časopise *Socialisme ou Barbarie* u Francuskoj, *Solidarity for Workers' Power* u Engleskoj i *Alternative* u Belgiji). Ali oni koji naglasak stavljaju isključivo na nužnost promene sâmog rada i njegove racionalizacije, koja bi ga učinila privlačnijim, rizikuju da zanemarivanjem slobodne sadržine života (to jest, razvoja materijalno utemeljene kreativne moći, koja prevazilazi tradicionalne kategorije radnog vremena i dokolice) *obezbede ideološko pokriće za harmonizaciju postojećeg proizvodnog sistema u cilju njegove veće efikasnosti i isplativosti*, jer ne dovode u pitanje *sâmo iskustvo rada* u takvoj proizvodnji i nužnost takvog načina života. Slobodno konstruisanje celokupnog prostora-vremena ličnog života predstavlja osnovni zahtev, koji treba braniti od svih *snova o harmoniji* koje nam serviraju ambiciozni menadžeri predstojeće društvene reorganizacije.

Različiti aspekti dosadašnje situacionističke aktivnosti mogu se razumeti samo iz perspektive novog izbijanja revolucije, koja će biti u isti mah kulturna i društvena i čije će polje delovanja od samog početka biti mnogo šire nego u svim njenim prethodnim pokušajima. SI ne želi da vrbuje učenike ili sledbenike, već da okupi ljude spo-

¹ Henri Raymond, „L'utopie concrète: recherches sur un village de vacances (Konkretna utopija: istraživanje jednog odmarališta)“, *Revue française de sociologie*, Année 1960, Volume 1, Numéro 3, str. 323–333. (Prim. prev.)

sobne da se posvete tom zadatku u godinama koje slede, s najvećom predanošću i ne obazirući se na etikete kojima će ih častiti. To znači da se moramo odreći ne samo ostataka specijalizovanih umetničkih aktivnosti, već i ostataka specijalizovane politike, a naročito onog posthrišćanskog mazohizma svojstvenog tolikom broju intelektualaca iz te oblasti. Ne tvrdimo da smo stvorili neki novi revolucionarni program. Samo kažemo da će taj program u nastajanju jednoga dana osporiti postojeću stvarnost i da ćemo učestvovati u tom pokretu osporavanja. Šta god da se desi sa svakim od nas pojedinačno, novi revolucionarni pokret neće nastati ako ne uzme u obzir ono na čemu smo zajednički radili i što se može sažeto definisati kao prelaz sa stare teorije o permanentnoj revoluciji ograničenog obima na teoriju opšte permanentne revolucije.

SI br. 6, redakcijski uvodnik, avgust 1961.

culturelle, mais sociale, et dont le champ d'application devra être immédiatement plus vaste que lors de toutes ses tentatives antérieures. L'I.S. n'a donc pas à recruter des disciples ou des partisans, mais à réunir des gens capables de s'employer à cette tâche dans les années qui vont suivre, par tous les moyens et sans qu'importent les étiquettes. Ce qui veut dire, en passant, que nous devons refuser, autant que les survivances des conduites artistiques spécialisées, les survivances de la politique spécialisée; et particulièrement le masochisme post-chrétien propre à tant d'intellectuels sur

ce terrain. Nous ne prétendons pas développer seuls un nouveau programme révolutionnaire. Nous disons que ce programme en formation contestera un jour pratiquement la réalité dominante, et que nous participerons à cette contestation. Quoi que nous puissions devenir individuellement, le nouveau mouvement révolutionnaire ne se fera pas sans tenir compte de ce que nous avons recherché ensemble; et qui peut s'exprimer comme le passage de la vieille théorie de la révolution permanente restreinte à une théorie de la révolution permanente généralisée.

● CRITIQUE DE L'URBANISME

Les situationnistes ont toujours dit que « l'urbanisme unitaire n'est pas une doctrine d'urbanisme mais une critique de l'urbanisme » (*Internationale Situationniste* 3). Le projet d'un urbanisme plus moderne, plus progressiste, conçu comme une cor-

rection de la spécialisation urbaniste actuelle est aussi faux que par exemple, dans le projet révolutionnaire, cette surestimation du moment de la prise du pouvoir, qui est une idée de spécialiste impliquant aussitôt l'oubli, voire la répression, de